

YENİ DÜNYA DÜZENİNİN DİNAMİKLERİNE İLİŞKİN BİR ANALİZ

Sayfa (18-36)

Prof. Dr. Ali Acar
Selçuk Üniversitesi İİBF
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
ORCID ID: 0000-0001-6478-2206

Öz

"Yeni dünya düzeni" diye tanımlanan olgu, globalleşmenin ileri bir evresi olarak ve onun içinden süzülüp gelen, 1989 yılında Berlin Duvarının yıkılması ve 1991 yılında SSCB'nin dağılmasıyla Soğuk Savaşın sona ermesinden sonra kendi özgün koşullarında şekillenen ve kavramsal telaffuzunu ABD'nin yaptığı özel bir süreci anlatmak için kullanılmıştır. ABD ve müttefikleri bu kavramı o günün koşullarında demokratikleşme, serbestleşme ülkeler arasında barışın temini ile halkların kendi kaderlerini tayin hakkının sağlandığı bir dünya sisteminin veya küreselleşmenin yeni boyutunun tanımını yapmak için kullanılmıştır. "Yeni dünya düzeni" dünya genelindeki bir yeniden yapılanmayı, bir sistemi ifade etmektedir. Üzerinde geliştirildiği parametreler ve hedefler tartışma konusu olsa da bu yeni süreç, uluslararası ilişkiler sistemi, ulus-devletler halinde örgütlenmiş bir dünya ve liberal ideolojiyi harmanlayarak bugünkü dünyayı bir "global köy" haline getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yeni dünya düzeni, uluslar arası örgütler, ekonomik güç

AN ANALYSIS OF THE DYNAMICS OF THE NEW WORLD ORDER

Abstract

The phenomenon defined as the "new world order" is a special phenomenon that was shaped in its own conditions after the end of the Cold War with the collapse of the Berlin Wall in 1989 and the dissolution of the USSR in 1991, as an advanced stage of globalization and filtered through it, and its conceptual pronunciation was made by the USA. used to describe the process. The USA and its allies used this concept to define a new dimension of globalization or a world system in which democratization, liberalization, peace between countries and the right of self-determination of peoples were ensured in the conditions of that day. The "new world order" refers to a worldwide restructuring, a system. Although the parameters and targets on which it was developed are a matter of debate, this new process has transformed the present world into a "global village" by blending the international relations system, a world organized in nation-states and liberal ideology.

Keywords: new world order, international organizations, economic power

Giriş

Yeni dünya düzeni ve bu düzenin içinden yoğrularak gelişerek bu düzeninin kurum ve kuralları oluşturulmakta ve yeni oluşum süreci küreselleşme logosu altında benimsetilmektedir. Bunun gibi yeni dünya düzeninde ülkelere ekonomik ya da siyasi gücün empoze edilmesinde en çok gündemsel kavramlardan birisi de demokrasidir. Dünyanın her köşesinde, sosyal ve siyasal yapıların bulunduğu her alanda hatta ailede bu kavramlar hayatın bir yerlerinde olumlu veya olumsuz bir yer edinmekte, gündem oluşturmaktadır. Dolayısıyla dünyanın siyasal, sosyo-

ULUSLAR ARASI EKONOMİ VE SİYASET BİLİMLER AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ Cilt 5- Sayı: 12-

kültürel ve ekonomik hayatı bu olgular etrafında dönen tartışmalarla geçmektedir. 1989'da Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla ve eski Doğu Bloğu ülkelerinin demokrasiye evrilmesi ve Berlin Duvarının yıkılması ile tek kutupluluktan çok kutupluluğa doğru dünyada demokrasi rüzgarları esmeye başladı.

Orta doğu, Arap Baharı ve Doğu Avrupa'daki dramatik dönüşümler, baskıcı rejimlerin yer yer Irak, Libya ve Afganistan örneğindeki gibi fiilen müdahale alanı olmaları, Latin Amerika'daki değişimler, AB'nin genişleme çabaları, teknolojik ve bilişim alanındaki değişimler, Soğuk Savaş sonrasında ABD'nin ilan ettiği "yeni dünya düzeni" gibi süreçler hep bu yeni düzenin oluşturulmasına ilişkin girişimlerdir. "Yeni dünya düzeni" dünya genelindeki bir yeniden yapılanmayı, bir sistemi ifade etmektedir. Üzerinde geliştirildiği parametreler ve hedefler tartışma konusu olsa da bu yeni süreç, uluslararası ilişkiler sistemi, ulus-devletler halinde örgütlenmiş bir dünya ve liberal ideolojiyi harmanlayarak bugünkü dünyayı bir "global köy" haline getirmiştir. "Mc Luhan'a göre iletişim ve hızlı ulaşımın yarattığı etki, küresel yüzeyde hissedilen bir 'iç patlama'dır. Bununla uzakta yaşanan çeşitli deneyimlerin yakında tek bir noktada toplanması, çok uzakta olan olaylardan haberdar olunması kast edilmektedir." (Aslanoğlu, 1998: 138).

"Yeni dünya düzeni" diye tanımlanan olgu, globalleşmenin ileri bir evresi olarak ve onun içinden süzülüp gelen, 1989 yılında Berlin Duvarının yıkılması ve 1991 yılında SSCB'nin dağılmasıyla Soğuk Savaşın sona ermesinden sonra kendi özgün koşullarında şekillenen ve kavramsal telaffuzunu ABD'nin yaptığı özel bir süreci anlatmak için kullanılmıştır. ABD ve müttefikleri bu kavramı o günün koşullarında demokratikleşme, serbestleşme ülkeler arasında barışın temini ile halkların kendi kaderlerini tayin hakkının sağlandığı bir dünya sisteminin veya küreselleşmenin yeni boyutunun tanımını yapmak için kullanılmıştır. Soğuk savaştan sonra ABD'yi küreselleşme süreçlerini ve yeni bir dünya düzenini yöneten mutlak otorite olarak tanımlamaktadır." (Hardt ve Negri, 2014: 145). Bu tarihsel dönüşüm kavşağında kimileri ABD'yi tüm kötülüklerin başı olarak, yeni dünya düzeni denilen olayı da onun dünyayı ahtapot gibi sarma manevraları olarak tanımlarken, kimileri de her ne kadar tanımlama Amerika'dan gelse bile esasen stratejik alanda yapılan hatalar sonucu ABD'yi çoktan aşan yeni bir düzenin oluştuğunu varsaymaktadır. (Hardt ve Negri, 2014: 145). Bunlara örnek olarak Irak ve Suriye'de Türkiye'nin NATO üyesi ve müttefiki olmasına rağmen PKK/YPGY ve diğer ülkelerde sanki DAES'e mücadele edildiğini göstererek el altından destek vermeleridir.

1. Yeni Dünya Düzenin Dinamikleri

Ulusal ve uluslararası arenada Yeni Devletler, Uluslararası Kuruluşlar, (AB, Nato, Küresel Güçler vb) Ulusal kuruluşlar (Siyasi partiler, Sivil toplum Kuruluşları, Sendikalar vb.) yeni dünya düzeninin oluşumunda önemli dinamikleri işlevselleştirmektedirler. Sadece Uluslararası güçler değil ulusal (ülke bazında kurum ve kuruluşlarda Batı'dan aldıkları sufler ile yeni dünya düzenini oluşturmaya soyundular. Yeni Dünya düzeninin dinamiklerinin her ülkede yaptırım gücü ve tehditleri var olmaktadır. Dünya ülkelerini çeşitli yöntemlerle kucaklarına, avuçlarına alma arzuları bulunmaktadır. Bazı durumlarda yeni dünya düzenini dizayn etmede güçleri yetmeyecektir. O zaman güç olarak yaptırımlar uygulamaya konulmaktadır. Yaptırımlar en temel ifadeyle 'devletlerin istenmeyen davranışlarını veya eylemlerini yeteri miktarda zararlı veya en azından hissedilir bir tehdit ile önleme amacıyla yapılan girişimler' olarak tanımlanmaktadır. (Pape, 1997:93) Uluslararası yaptırımlar özellikle ABD başta olmak üzere Avrupa Birliği, Kanada ve Avusturalya tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. Hali hazırda en

ULUSLAR ARASI EKONOMİ VE SİYASET BİLİMLER AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ Cilt 5- Sayı: 12-

sert yaptırımlar ABD tarafından uygulanmaktadır. Özellikle, İran, Balkanlar, Küba, Suriye, Kuzey Kore, Sudan, Suriye, Irak ve Venezüella'ya yönelik hem ABD hem de Avrupa Birliği ve Kanada yaptırımları önem arz etmektedir. 'Uluslararası Yaptırımlar' Soğuk Savaş sonrası bir kavramdır, ama, bir yaptırım türü olarak 'ambargo'nun tarihi daha da eskiye gitmektedir. Uluslararası hukukta bu tür yaptırımların adı 'ikincil' ya da 'sınırötesi' yaptırımlardır. Birincil yaptırım, yaptırım uygulayan devletin kişi ve kurumlarının hedef devlet ile ilişki kurmalarını kısıtlarken, ikincil yaptırımlar, diğer devletlerin kişi ve kurumlarının hedef devlet ile ilişki kurmalarını kısıtlamaktadır. Böylece yaptırım uygulayan devlet, hasmıyla işlem yaptığı için aslında hasmı olmayan başka bir devleti ve kişilerini cezalandırmış olur.(Çokışler,2021:76)

ABD, 1937'de İspanya iç savaşı sırasında İspanya'ya ambargo uyguladı. Başka ülkeler de ambargo uygulamasına başvurular elbette. 1918'de tarafsız ülke durumunda olan Arjantin ile Şili, Alman gemilerine el koydular. Devamı da var. Norveç 1940'ta İtalya'ya petrol taşınmasını yasakladı, İtalya Norveç'e ambargo koydu ABD, 1975 -78 arası Kıbrıs Harekatı sonrası Türkiye'ye de silah ambargosu uyguladı. Amerikan yaptırımlarına en ağır şekilde maruz kalan İran ve Venezuela ekonomik olarak büyük zorluklar içerisinde olmalarına rağmen, dünyanın içinde bulunduğu bu zor dönemde Washington yönetiminin bu ülkelere yönelik yaptırımları hafifletmek gibi bir niyetinin olmadığı görülüyor.

Jeopolitik ve jeostratejik görüş ve yaklaşımları çerçevesinde A.B.D.'nin kendi çıkarları için başta Uzak Doğu, Orta Doğu ve genel olarak İç Kenar Kuşak'taki ülkelerde etkinliği bulunmasını hatta gerektiğinde doğrudan müdahale etmesini yasallaştırmaktadır. A B D nin gerektiğinde iç K nar Kuşak'ta bulunan örneğin Kore, Vietnam, Orta Doğu ülkelerine doğrudan veya dolaylı olarak egem enliği altına almaya çalışması bu yaklaşımların en önemli kanıtlarını oluşturmaktadır.(Cezmi:214)

ABD ve ona destek veren ülkeler, Venezuela'ya yönelik yaptırımların kaldırılması için Caracas yönetiminin Amerikan taleplerini yerine getirmesi şartını ileri sürüyorlar. Aralarında Devlet Başkanı Maduro'nun istifasının da yer aldığı bu taleplerin yerine getirilmesi, Venezuela'nın Washington tarafından illegal bir şekilde başkan ilan edilen Guaido'nun başkanlığının yolunun açılması ve ülkenin ABD kontrolüne girmesi anlamına gelecektir. Ambargo uluslararası ilişkilerde siyasi, stratejik ya da ekonomik amaçlarla bir kısım malların bazı ülkelere satışının ya da naklinin devlet gücü kullanarak yasaklanmasıdır. Ambargo uluslararası ilişkilerde bir yaptırım aracı olarak kullanılır. Ambargolar savaş durumlarında daha çok önem kazanmaktadır. Ambargonun amacına ulaşabilmesi için hedef olarak seçilen ülkenin malı alabileceği alternatif pazarlar olmaması gerekir.(Işık,2018:6)

Bu yaptırımların amacı istenmeyen ülkedeki yönetimin yeniden dizayn edilmesine yöneliktir. Bu yeni dünya düzeninde bağımsız hiçbir ülkenin bu tür talepleri kabul etmesi mümkün olmayacağı için ABD ve Avrupa ülkelerinin Venezuela'yı hedef alan yaptırımlarının devam edeceği görülmektedir. 21. yüzyıl, savaşların yapılma biçiminin değiştiği kadar dış politika araçlarında da bir değişimin yaşandığı bir yüzyıl olarak başlamıştır. Devletler, askeri güç kullanımını maliyetli ve riskli gördükleri için farklı dış politika araçlarına yönelmişlerdir. Yaptırımlar ise zaten sınırlı sayıda olan alternatifler arasında devletlere kendi eksenlerinin, yörüngelerinden sapmalar olduğu dönemlerde bu ülkelere güç kullanma imkânı sunulmuş olmaktadır. Uygulamada ise devletler eski yaptırım örneklerinden hareketle daha etkin olması için hedef ülkenin zayıf yönlerini belirleyip kapsamlı ve hantal yaptırımların yerine daha

spesifik ve hedefe yönelik mekanizmalar geliştirme yönünde adımlar atmışlardır.(Gottemoeller,101)

Uluslararası Örgüt Kararları Devletlerin bir araya geldiği ve eğilimlerini açıkladıkları forumlar olan uluslararası örgütler, belli bir konudaki ortak irade ve tavır izleyebilmek için önemli birer araçlardır. Özellikle BM Genel Kurulu global bir parlamento gibi çalıştığı için burada alınan kararlar, bağlayıcı olmasalar dahi, devletlerin genel eğilimlerini net bir şekilde yansıtmaktadır.(Çokişler,2021:76) Bu yeni düzene başka pencerelerden bakılarak başka sonuçlara yol açtığı aşikardır. Yeni dünya düzeninin sanıldığı gibi bir düzen değil bir düzensizlik olduğu ama bu düzensizliğin bile kendi içinde bir uyumluluk içerdiğini ileri süren çelişkili önerilerde ileri sürülmesine rağmen kontrol edilem güçlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.(Acar,2016:187) Soğuk Savaşın ve süper güç rekabetinin doğasında olan bir dengenin (istikrarı) sona ermesiyle beraber, dünyanın düzensizliği ve yerel meselelerin gündem odağına bilerek çıkarılması her alanda belirsizliklere neden olmuştur. Bu düşüncenin odağında istikrar yerine kaosun ve bölünmelerin, kargaşalıkların oluşması yeni dünya düzeni kurucuları tarafından istismar edilmelerine ve istedikleri biçimde şekillendirilmeleri yer almaktadır (Rosenau, 2014: 269).

Yeni dünya düzenini belirleyecek olan etken ve unsurlar analiz edildiğinde egemenlikten ekonomik güç ve siyasi güç üçgeninde sirkülasyonların oluşumuyla oluştuğu görülmektedir. Yeni dünya düzenini belirleyecek faktörlerin başında elbette ekonomik güç geliyor. Fakat küresel ekonomik güç dağılımında ciddi bir dönüşüm eğilimi görülüyor. Sistemin yeni ilişki yapıları içerisinde bilginin kontrolü, başka aktörlerin davranışlarını etkileme konusunda yeni olanaklar sunmaktadır. Zaman içerisinde güç, sermaye zenginlerinden (“capital-rich”) bilgi zenginlerine (“information-rich”) geçmektedir.”Nye’in (1990:164). Gelecekte güç enstrumanları daha farklı biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Başkalarının davranış ve düşüncelerini etkileme yöntemlerine ilişkin bu farklı biçimler zamanın koşullarına göre şekillenmektedir. Yeni dünya sisteminde siyaset kurumları sınır ötesi birimlerle son derece dinamik ilişkiler geliştirmektedir. Çünkü artık dünya tek merkezli değil birden fazla merkezkaç güç odağı vardır. Her hamle bir karşıt hamle ile karşılık bulması da kaçınılmaz olarak oluşmaktadır.(Acar,2018:67).

1.1.Ekonomik Güç

Yeni dünya düzenini belirleyecek faktörlerin başında elbette ekonomik güç geliyor. Fakat küresel ekonomik güç dağılımında ciddi bir dönüşüm eğilimi görülüyor.Yeni düzenin en önemli ekonomik itici dinamiği ulus-ötesi şirketlerdir. "General Motors, Walmart, Exxon Mobile, Mitsubishi ve Siemens gibi işletmeler en büyük 200 ulus-ötesi şirket arasında yer almaktadır ve bu 200 şirket dünya sanayi üretiminin yarısından fazlasını gerçekleştirmektedir."(Steger, 2013: 73). Yeni dünya ekonomik sistemi bu global şirketler yokmuş gibi tahayyül dahi edilemez. Çünkü GSYİH'nın değerlendirilmesinden dünyanın en büyük 100 ekonomisinden 51'inin şirketler ve yalnızca 49'unun ülkeler olduğunu gözönüne aldığımızda bunun ne anlama geldiği daha net ortaya çıkmaktadır.(Steger, 2013: 76). "Gücün, devletlerden başka aktörlere doğru dağılması çağımıza ait bir durumdur."(Zakaria, 2013: 20). Bauman'ın deyimiyle: “Bir zamanlar ekonomik düşüncenin vazgeçilmez zemini olduğu

ULUSLAR ARASI EKONOMİ VE SİYASET BİLİMLER AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ Cilt 5- Sayı: 12-

düşünülen ulusal ekonomi giderek daha fazla istatistiki bir kurgu haline gelmektedirler.”(Bauman, 1999: 66).

Yeni düzenin ekonomik çok uluslu kurumları da önemli bir dinamiktir. Çünkü yeni ekonomik felsefe madem ulusötesi bir sahada gerçekleşiyorsa bu sorunlara çözüm olabilecek mekanizmalar da ulusötesi bir hüviyet taşımalıdır. IMF Dünya Bankası ve DTÖ(Dünya Ticaret Örgütü) ekonominin şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. "Küresel ekonominin yönetim yapıları genellikle ekonomik küreselleşmenin gücünü beslemek ve yeniden üretmek için faaliyet gösterirken, bir yandan da yeni oluşan bu 'küresel piyasa uygarlığı'nı disiplin altına almaya çalışır."(Held ve McGrew, 2014a: 39). Bununla birlikte çok taraflı kurumlar güçsüz devletler ve sivil toplum kurumlarının itirazlarını küresel düzeyde dile getirdikleri birer alandır da aynı zamanda. Bu kuruluşlar dünyadaki ekonomik koşulların serbestleşmesinde finans ve üretimin rahat hareket alanı bulmasında önyak olmaktadır. Uluslararası alanda firmalar ile ülkeler arasında ticari ve sınai konularında çıkması muhtemel ihtilaflar konusunda tahkim sözleşmelerinin yapılması ve tahkim makamlarının teşekkülü global ekonomik girişimin güvencesi durumuna gelmiştir. Küreselleşmenin mütemadiyen devletlerin sınırlarını kaldıracağını ileri süren siyasal analizler bile yapılmaktadır. Dahası şimdiden bile küresel sermaye piyasaları, ülkelerin döviz kurları karşısındaki edilgen pozisyonları, devletlerin dahilde ve hariçte etki etme güçlerinin sınırlarını zorlamaktadır. "Uluslararası finans devrimi ulus-devletin, mevcut olduğu varsayılan egemenliğine karşı meydan okumaktadır. Sınırları kalkmış bir dünya bir ülkenin, hem kendi parası hem de mali politikaları üzerindeki denetiminden bir miktar feragat anlayışını bünyesinde taşımaktadır."(Kennedy, 1999: 166).

"Küreselleşmenin yol açtığı yeni dünya düzeninde uluslararası ekonomi piyasasında serbest piyasaların iktidarlara karşı zaferi önemli gelişmelerin dönüm noktası olmaktadır. Küreselleşmenin hem savunucuları hem karşıtları, günümüzde itici gücün, iktidarın rolünü para karşılığında elde etmeye çalışan piyasalar olduğunda görüş birliği içindedir."(Steger, 2013: 134). Klasik devlet felsefesinde, devlet vatandaşları için bir ekonomik alan oluşturur, hatta yer yer kedisini doğrudan ekonomik bir birim olur ve böylece ekonomik sistemi kendi idealleri doğrultusunda şekillendirirdi. Yeni dünya global ekonomik düzeninde ise hiç bir devletin bu konudaki yetkileri kendi sınırları içinde bile sınırsız değildir tersine içerden de dışardan da devletin eli son derece sınırlı bir alana uzanabilmektedir. Bu varsayım en güçlü ekonomiler için bile geçerlidir. Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarının en yüksek notla ödüllendirdikleri ABD ekonomisi bile böyledir. "Gerçekte soğuk savaşın bitiminden çok önceden Amerika'nın dünya gücü rolü ekonomik bazda oldukça azaldı."(Schwarz, 2005: 7).

Yeni dünya düzeninde ekonomik küreselleşme ülkelerarası ekonomik birimlerin uluslararası işbirliği ve sözleşmeler kapsamında yine ülkelerin sınırlarını aşkın üretim ve ürünlerin pazarlanabilmesi, transfer edebilmesini anlatır. Bunun birden fazla sebebi vardır. Ekonominin temel mantığı kıt kaynaklar, maliyet düşürme ve uygun pazar olduğuna göre gelişen iletişim ve ulaşım araçları bu ilkeler doğrultusunda hem üretimin hem de pazarlamanın evrenselleşmesini hem de yayılmış ağlarla dünya genelinde refah ve iş gücü olanaklarının yayılması imkanı sağlamaktadır. Küresel rekabet de bundan dolayı doğmaktadır. Globalleşme diye bir olgu varsa bunun en çok hissedildiği alan kuşkusuz ekonomidir. "Her gün tasarlanmayacak büyüklükteki sermaye, küresel dünyayı boydan boya en etkili kullanım arayışıyla el değiştiriyor. Bu sermaye piyasası uzay köyü olan yeryüzünde hemen hemen gerçekleşti."(Walter, 2005: 205). Daha önce de ifade edildiği üzere artık küresel ekonomi stratejistleri uluslararası örgütler (IMF, Dünya

ULUSLAR ARASI EKONOMİ VE SİYASET BİLİMLER AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ Cilt 5- Sayı: 12-

Bankası, Kredi Drecelendirme Kuruluşlar vb.)oturdukları masalarından dünya ekonomisine yön vermektedir.

2030 yılında Çin'in ekonomik büyüklük olarak ABD'yi geçeceği tahmin edilen dünyada, en büyük 10 ekonomi arasında bugün için yükselen pazarlar (emerging markets) olarak nitelenen 6 ekonominin yer alacağı öngörülüyor. Bu büyük güçlerin önemli bir kısmı Doğu'dan, Asya Pasifik'ten oluşun(Çin, Hindistan, Endonezya, Japonya, Rusya).ülkeler yeni dünya düzeni ekseninde yer almaları kaçınılmaz olmaktadır.

1.2 Nüfus

Yeni Dünya düzenini belirleyecek ikinci önemli unsur ise nüfus artışı ve şehirleşme olacak. 2030 itibarıyla 8.5 milyara ulaşması beklenen nüfusun ortalama yaşı 33 olarak hesaplanıyor. Bu genç nüfusun yaklaşık beşte birini Z Jenerasyonu şeklinde nitelenen, toplumsallaşmadan ziyade bireyselliği benimseyen, kurallardan rahatsızlık duyan maceraperest bir kuşak olarak tanımlanan Milenyum Kuşağı oluşturulması uzak ihtimal olarak görünmemektedir.

Türkiye'nin genç ve dinamik olan nüfus etkeni Avrupa Birliği gibi müzakerelerde de ele alınan konular arasında ön planda olmuştur. Bu etken Türkiye açısından önemli ve güçlü bir özelliktir. Örneğin Soğuk Savaş sürecinde Rusların sıcak denizlere inmesinin önünde bir engel teşkil ederken, Soğuk Savaş sonrasında Avrupa için hareketliliği olumlu yönde etkileyen bir etmen olmuştur. Demografik açıdan üstünlük sağlayan nüfus doğrudan kültürel zenginliği de etkilemektedir. İnsanların sahip oldukları kimlik ve aidiyetlik hissi sabit güçleri aktif güç unsuru haline getirerek, psikolojik, sosyolojik, siyasi ve ekonomik alanlarda da rol oynamaktadır.(Acar,2004:6)

Nüfus artışının iktisadî büyümeyi engellemesi konusuna gelince, bu iddia ne derecede doğrudur? İktisadî büyüme, nüfus başına isabet eden reel hasıla artışından başka, cemiyetin teknolojik, iktisadî ve demografik vasıflarında da (reel hasıla artışı ile atbaşı giden) destekleyici bir yükselişi ifade eder. O halde, iktisadî büyüme açısından nüfus artışının hangi ölçüde olması gerektiğine karar verebilmek için nüfusun istikbalde varacağı seviyeyi düşünürken cemiyetin maddî ve manevî kültür unsurlarının da istikbalde ulaşacağı seviyeyi dikkate almamız lâzımdır. Yoksa, nüfusun dinamik olan artış hızı hakkında mütalâa yürütürken maddî ve manevî kültürün sâbit kalacağını farzetmek ve artış hızı hakkındaki mütalaaları bugünkü kültür seviyesine göre yürütmek mümkün ve doğru değildir. İnsan, sadece adale ve zekâ gücünden ibaret bir kudreti temsil etmediğine ve ayrıca moral güç dahi prodüktivite ve kalkınma üzerinde etkili olduğuna göre, kalkınmayı arzu eden ve millî başarı mistiği ile yüklü hale getirilen bir nüfusun manevî kültür değerleri bakımından taşıdığı önem dolayısıyla kalabalıklığı yük değil, fayda ifade eden bir unsur sayılması mümkündür.

Nüfusun hızlı artışının işsizlik doğuracağı iddiası da Türkiye için gerçeklere dayanmamaktadır. İşsizlik, nüfusun mutlak miktarında n ziyade, millî kültür ve ilim seviyesinin yükselme hızı ile ve nüfusun bağlı olduğu değer hükümleri yani kalitesi ve zihniyeti ile alâkalıdır. Zaten artış meyli kuvvetli olan nüfus tabakası tasarruf ve yatırım imkânları olmayan alt tabakadır. Küçük tasarrufların değerlendirilmesini ve demokratik yoldan devletin alt tabakaya rehberlik faaliyetinin arttırılmasını temine yönelik bir zihniyet ve organizasyon değişikliği iş imkânları yaratmada önemli ölçüde etkili olabilir.(Kurtkan,1985:23)

Küresel ısınma, iklim değişikliği ve kirlilik gibi küresel çevre sorunlarının yaratacağı/yarattığı zorlukların baskısı altında ve büyük şehirlerde yaşayan bu nüfusun tüketim alışkanlıkları, hayat beklentileri, eğitim seviyeleri ve elbette korkuları yeni dünya düzeninin belirlenmesinde etkili olacaktır. İktisadî büyümeyi ve bu suretle nüfus artışını desteklemeyi temin edebilecek diğer bir tedbir (vergi adaletinin sağlanması, kaçakçılığın önlenmesi ve hasılâtın artmasını temin eden mâli tedbirler kadar önemli olan) yer altı ve yer üstü tabiat kaynaklarımızın değerlendirilmesi tedbiridir. Tabiat kaynaklarını bulanların ekip halinde mükâfatlandırılmaları, bu işi yapacak gençlerin heyecanlandırılması ve teşvik edilmesi için tabii servetlerimizin ortaya çıkarılması nüfus artışının yükünü azaltmakla kalmayacak, tabiat kaynaklarının işletilebilmesi için nüfus artışını hatta lüzumlu hale getirecektir.(Kurtkan:26)

Nüfus açısından yoğun olan ekonomi alanında Hindistan'ın hem dış piyasalara açılan hem de dışarıdan yatırım kabul eden iktisadi politikaları takip ettiği, bununla birlikte teknoloji alanında araştırma ve geliştirme faaliyetleri ile elde ettiği birikimler sayesinde küresel bir güç olma potansiyelinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Savunma alanında ise savunma sistemlerine büyük meblağlarda harcama yaparak edindiği gelişmiş silah sistemleri ile küresel bir güç olma yönünde bir adım attığı belirtilmiştir. Hindistan ekonomisinde yaşanan olumlu gelişmelerin arkasında elbette uluslararası piyasalarda yaşanan iyimserliğin önemli bir payı var. Ama, yapısal reformlar yoluyla ekonomisinin önünü açan ülkelerin başında Hindistan geliyor. Hindistan ekonomisinin de gücü önümüzdeki dönemde Asya ekonomileri ve bu gelişmekte olan ülkeler arasında Türkiye ekonomilerinin diğer ülkeler ekonomileri üzerinde oldukça etkin olacağı hesaplanmaktadır. (Duyar,2010:2)

1.3.Teknolojik Üstünlük ve Rekabet

2030 itibarıyla dörtte üçünün internet erişimine sahip olacağı hesaplanan dünya nüfusunun kaynaklara ulaşmasında yaşanacak rekabet, teknolojiyi kullanma becerisi ve kapasitesi, gelecek dünya düzeni ne şekilde gelişeceğine etki edecek ana ve yeni faktörler olarak karşımıza çıkacak. Sistemin karşısına çıkacak yeni meydan okumalar olarak da göreceğimiz bu değişimler, geleneksel ulus devletlerin bu beklentilere yanıt verme kapasitesi ve becerisine bağlı olarak siyasal düzenin de şekillendiricisi olacaklar. Teknoloji ve bilginin dünya ölçeğinde yayılması, sahip olunan kalifiye işgücünün elele vermesi sonucu kimi ülkeler koşar adım yükselmeye başlamıştır. "İşgücü ve yatırım açısından küreselleşmenin hızına ayak uyduramayan birinci dünya ülkeleri, rekabetten zarar görebilir ve muhtemelen yerini ikinci dünya ülkelerinden birine bırakabilir."(Khanna, 2011: 442). Yarışa, geriden gelenlerin motivasyonunun damga vurması çok uzak bir ihtimal değildir. "Çünkü bilgi ekonomisi artık birinci dünyanın tekelinde değil."(Khanna, 2011: 442)

Bilgi ekonomisindeki büyümede gelişmiş ülkelerden ziyade gelişen ekonomilerin, örneğin Çin, Hindistan Brezilya, Türkiye, Hindistan ve Malezya gibi ülkelerin payı azımsanmayacak hacimdedir. "Yükselen piyasalar olarak adlandırılan ülkeler, bu küresel büyümenin yarısından fazlasında pay sahibiyken şu anda satın alma paritesi temel alınarak hesaplanan küresel ekonominin %47'den, piyasa kurları ile hesaplanırsa %33'den fazlasını oluşturmaktadır."(Zakaria, 2013: 30). Bilgi toplumuna geçiş sürecinde bilgi teknolojilerindeki akıl almaz gelişmeler, insanları ve toplumları birbirine yaklaştırmasıyla dünyayı küçük bir köy haline getirmiştir.

Bilgi toplumuna geçiş sürecinde önemli rol oynayan bilgiyi ve bilişim teknolojilerini, yeni düzenin üretim araçları olarak nitelendiren görüşlerden de söz etmek gerekir. Mesela P. Drucker “Kapitalist Ötesi Toplum” (Post Capitalist Society) adlı eserinde yeni süreçle birlikte üretim araçlarının artık ne tarım toplumunun “toprak”ı, ne de sanayi toplumunun “sermayesi” olduğunu; yeni üretim aracının bilgi olduğunu belirtmiştir. Artı değerın emek ve sermayeyle yaratılamayacağını; bilginin bilgiye uygulanmasıyla “verim” ve “yenilik” meydana getirilebileceğini öne süren Drucker, bu yeni sürecin temel aktörü olarak “bilgi işçisi”ni ön plana çıkarmaktadır. Drucker bu düzene hâkim olan yeni sınıfın yani; bilgi yöneticilerinin bilgiyi verimli kullanabilenler olarak hem üretim olanaklarını, hem de üretim araçlarını ellerinde bulunduranlar olacağından söz etmektedir.(Drucker,1993:78) Teknoloji (bilişim teknolojileri), bilgi toplumunun yaratılmasında önemli bir rol oynamakla birlikte bu oluşumun temelini insan odaklı bir toplumsal düzen kurma hedefinin ötesinde dünya üzerinde küresel toplumun oluşturulmasında önemli işlevleri olmaktadır.

2. Yeni Dünya Düzeninde Güç Unsurları

Sadece Uluslararası güçler (AB,Nato,Küresel Güçler vb) Ulusal kuruluşlar (Siyasi partiler, Sivil toplum Kuruluşları, Sendikalar vb.) değil ulusal(ülke bazında kurum ve kuruluşlarda yeni dünya düzeninde etkili olabilmeleri için Batı'dan aldıkları sufler ile siyasete soyundular. Uluslararası örgütler, AB'nin ve AB'nin yaptırım tehditleri var. Dünya ülkelerini kucaklarına, avuçlarına alma arzuları var. Gelişmekte olan ülkeleri özellikle ekonomi ve siyasi yapılarında istikrarlı olamayan ülkelere istediklerini ve tercihlerini yaptırabilme gücüne sahip olduklarını kendilerinde bir hak olarak görmektedirler.

2.1 Yeni Dünya Düzeninde En Önemli Silah Ekonomik Güç

Yeni dünya düzeninde güç; üç bir ülkenin, elindeki olanak ve yetenekleri ödül, ceza, ikna ve zorlama gibi çeşitli stratejiler yoluyla kullanarak karşı tarafın davranışlarını kendi çıkarları doğrultusunda etkileme ve yönlendirme kapasitesidir. (Holsti,1964: 179)

Her ülkenin potansiyel anlamda kullandığı veya kullanmadığı güç unsurları bulunmaktadır. Gücün unsurlarının, belirli bir irade doğrultusunda kullanılması ve sonuç elde edilmesi gerekir. Gücün unsurlarını bir araya getirilerek politika aracı olarak kullanabilme yeteneğini güç dönüştürme “power conversion” yeteneği olarak nitelemektedir. (Nye,1990: 178)

Gücün unsurlarını güce dönüştürme sürecinde önemli olan kurumsal yapılar, reket üstünlüğü ve teknolojik gelişimlerle şekillendirilen siyasal süreçler olaral algılanması daha yerinde görülmektedir. Bu çerçevede belirli unsurlar belli bir politikanın parçası olarak kullanılmadıkları sürece gücü ortaya çıkaramaz, potansiyel olarak kalır. Gücü bu şekilde ele alanlar, aslında onun davranışsal bir kavram olduğunu, yani diğer aktörlerin davranışlarını etkilemeye yönelik olarak kullanılan unsurların toplamı olduğunu savunulmaktadır. Aslında güçten söz edildiğinde gerektiği koşullarda şiddete başvurabilmeyi de ifade etmektedir. Amerika'nın Soğuk Savaş sonrası süper güç konumunu koruyabilmesi, deniz-aşırı operasyonlar yapabilme kapasitesine sahip olan ordusu ile mümkün olabildiği.Bu gelişmeler sonucunda şüphesiz askeri güç, ekonomik güçle desteklenmedikçe ya da ekonomik çıkarlar askeri güçle korunamadıkça ne askeri ne de ekonomik güç tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Dolayısıyla; güç kavramı, ilk bakışta algılandığı gibi sadece zorlama içeren bir politika yöntemi ile ilişkilendirilmemelidir. Diğer aktörlerin davranışlarının istenen şekilde yönlendirilebilmesi

ULUSLAR ARASI EKONOMİ VE SİYASET BİLİMLER AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ Cilt 5- Sayı: 12-

için pozitif ve negatif yaptırımlar yani ödül ve ceza yöntemleri uygulanabilmektedir. ABD nin Libya ve Irak ve Suriyede pozitif yaptırımlar olarak dizayn edildiği anlaşılmaktadır.

Bu yeni dünya düzeninin kurum ve kuralları oluşturulmakta ve düzen küreselleşme logosu altında benimsenmektedir. Yeni dünya düzeninde, hem ülkeler arası, hem de ülkeler içi gelir dağılımı bozulma eğilimine girmiş, az sayıda zengin zenginleşirken, daha büyük kitleler yoksullaşmıştır.

Küreselleşmenin empoze edildiği yeni dünya düzeni, zengin ülkelerin gelir farklılıklarını sürdürmelerini amaçlamaktadır. Bu ise kolay başarılacak bir iş değildir. Bütünleşen dünyada, iletişim imkanlarının artması, sermayenin ülkeler arası akışkanlığı, işgücüne sağlanabilecek dolaşım hakkı ülkeler arası farklılaşmaları azaltabilir. Zengin ülkeler, gelir farklılıklarını koruyabilmek için yeni bir tür işbirliği ve yeni bir tür ekonomik düzen kurmak zorundadır. İşte kurulmakta olan bu düzen küreselleşme düzenidir. (Ertuna:36) 2030 yılında Çin'in ekonomik büyüklük olarak ABD'yi geçeceği tahmin edilen dünyada, en büyük 10 ekonomi arasında bugün için yükselen pazarlar (*emerging markets*) olarak nitelenen 6 ekonominin yer alacağı öngörülmüyor. Bu büyük güçlerin önemli bir kısmı Doğu'dan, Asya Pasifik'ten olacak (Çin, Hindistan, Endonezya, Japonya, Rusya). Bu denklemde Batılı aktörler olarak sadece ABD, Almanya ve İngiltere kalırken, Brezilya ve Meksika'nın da listede yer alması bekleniyor. 2030 itibarıyla bugünün yükselen ve gelişen pazarlara sahip ekonomilerin GSMH'lerinin günümüzün gelişmiş ekonomilerinden 3 kat daha fazla artacağı öngörülmektedir.

Üretimle yaratılan zenginlikle siyasal güç arasında, uluslararası ilişkiler açısından da büyük bir bağlantı vardır. Sermaye birikimini kendi ülkesinde sağlayan devlet siyasal gücü eline geçirir. Bu noktada pazarın önemli bir fonksiyonu vardır. Pazar, pazara dahil olan tüm mal ve hizmetlere para aracılığıyla kolayca ulaşılmasını ve bunların elde edilmesini sağlayan bir değişim ortamıdır. Üretim, sermaye birikimi ve siyasal güç arasındaki ilişki siyasal toplumda, aktörler arası bir mücadelenin doğmasına yol açmıştır. Devlet düzeyinde sınıfsal bir mücadele şeklinde gelişip devlete hakim olmayı amaçlayan bu güç oyunu, devletlerarası düzeyde devletlerin, dünya düzeni ve hegemonya peşinde koşması şeklinde ortaya çıkmaktadır. "Üretim, Güç ve Dünya Düzeni" başlıklı kitabında, üretimin sosyal varoluşun her çeşidinin maddi temelini oluşturduğunu vurgulamaktadır.(Cox,1987:1)

Diğer taraftan güce ilişkin çalışmaların ikinci boyutunda, gücün gözlemlenmesi zor başka yönleri ve uygulamalarını göstermeye yönelik çabalar ön plana çıkmaktadır. Burada, diğer ülkeler üzerinde doğrudan etki, karar alma süreçlerine katılım ve kararları yönlendirme gibi açık yöntemler yerine, kulis, propaganda ve lobi faaliyetleri gibi yöntemlere vurgu yapılmaktadır. Kaynakların ve aktörlerin kontrolü olarak güç, istenilen sonuçlar elde edilemediği sürece çok anlamlı değildir. Çünkü güç büyük ölçüde elde edilmek istenen sonuçlarla ilgilidir. Ancak gücün tek amacı kontrol (kaynak ya da diğer aktörlerin kontrolü) değildir, çünkü güç belirli amaçlara ulaşmak için kullanılır. Başkalarını veya çeşitli kaynakları kontrol altına almak veya onları yönlendirmek ancak bu amaçlara ulaşabilmek için birer araç veya yöntem olabilir. Bu nedenle politika bağlamının yanısıra sorunlar arasında kurulabilecek stratejik bağlantıları da güç değerlendirmelerine katmak gerekir. Böylesi değişken bir ortamda gücün tanımının hala aynı kalması düşünülemez. Özellikle küreselleşme ve bilgi teknolojilerinin giderek daha geniş insan kitlelerinin hizmetine girmesiyle birlikte yeni dünya düzeninde önemli bir güç unsuru haline gelmiştir. Dünya kamuoyunu yönlendirebilenler

ULUSLAR ARASI EKONOMİ VE SİYASET BİLİMLER AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ Cilt 5- Sayı: 12-

uluslararası alanda daha geniş bir hareket serbestisine sahip olurken aynı zamanda diğer aktörlerin davranışlarını da şekillendirme kapasitesini de elde etmişlerdir. (Özdemir:134)

Oysa yeni dünya düzeninde, mal ve hizmetlerin, sermaye ve paranın serbest dolaşımının gerçekleştirilmesi savunulmakta, fakat işçinin serbest dolaşımına çok önemli kısıtlamalar getirilmektedir. İşte yeni dünya düzenini liberal ekonomiden ayıran özellik de budur. İşçilerin serbest dolaşımının engellenmesi, liberalleşmenin yarattığı büyüyen pastadan zengin ülkelerin daha büyük pay almalarına imkan hazırlamakta, yani, yeni sömürü imkanları yaratmaktadır. Ayrıca, yeni dünya düzeninde mal ve hizmet piyasaları da liberal piyasalar değildir. Yeni dünya düzeni, marka, tasarım, patent ve telif haklarını tam bir koruma altına almakta ve mal ve hizmet piyasalarında rekabeti engellemekte, tekelci unsurları güçlendirmektedir.(Ertuna,2019:37)

Uluslararası siyasal mücadele bu şekilde, sermaye birikiminin kontrolü üzerine yürütülen bir mücadeleye dönüşebilmiştir. Mc Gowan ve Kordan, söz konusu mücadelenin son 180 yıllık bir dönemde ortaya çıktığını belirtmektedir. Yine bu iki yazara göre ulusal aktörlerin sermaye birikimini artırmak, siyasal güçlerini daha geniş bir coğrafyada hakim kılmak için sınırları ötesinde ekonomik olarak yayılmaları ve bu yolda dünyanın tek bir pazara dönüşmesi esas itibarıyla 19.yy'ın bir olgusu yanısıra geleceğin yeni dünya düzeninin eksenini oluşturmaktadır.(Cox,1981:141)

2.2.Ulusal ve Uluslararası Kuruluşlar

Yeni Dünya düzenini elinde güç olarak varolmak isteyenler, gelişim sürecinde sermaye birikiminin kendi ellerinde olmasını sağlayabilenler, yönetme gücüne de sahip olmuşlardır. Yönetme gücünü elinde tutabildiği ölçüde bu gruplar sermaye birikimlerini artıracakları gerçeğini farketmişlerdir. Gerçekte bu mücadele, tanım gereği, rakipler yaratacaktır. Gücü, sermaye birikimi ile ele geçirenlerin, rakiplere karşı güçlerini artırmalarının en etkili yolu, sermaye birikimini artırmak olacaktır. Yeni dünya düzeni sistemde, rakiplerin yarattığı rekabet ortamında fiyatların ve kar oranlarının düşeceği göz önünde bulundurulursa, sermayenin bir merkezde daha fazla birikmesi için, bu merkezin ekonomik güç ile kontrolü altında alınması uluslararası güç odağının oluşmasına yol açabilmektedir.

Bu bağlamda sermaye birikimi şeklindeki zenginlik, bu birikime sahip olanların pazarda bulunan mal ve hizmetlere yönelik ertelenmiş bir talebini de yansıtır. Bu potansiyel talep, söz konusu mal ve hizmetlere para aracılığıyla ulaşım imkanını sağlayan ve pazar varlığını sürdürdüğü sürece her zaman aktif hale gelip mal ve hizmet edinimi şekline dönüşebilir. Siyasal aktörler pazarın bir parçası oldukları ölçüde, sermaye birikiminin yarattığı potansiyel talebin etki alanına girerler. Bir başka deyişle bu aktörlerin davranışları adeta bir hizmet alımı şeklinde pazar şartlarında bir parasal karşılık kazanmaya başlayabilir. Dolayısıyla, piyasanın oluşması ve bu piyasanın işleyişi siyasal gücün en önemli unsurları olacaktır.

Dünya düzeni olgusu sermaye birikimi amacıyla uluslararası alanda gelişen mücadelenin yarattığı bir sonuçtur. Dünya düzeni, bu mücadeleden güçlü çıkan bir devlet veya bir koalisyonun uluslararası alanda oluşturduğu ticari, finansal ve siyasal ilişkilerin ne şekilde düzenlendiğini açıklayan bir kavramdır. Dünya düzeni, bu düzeni kuran ve işlemlerini gözeten devlet ya da koalisyon üyelerinin sermaye birikimi ve dolayısıyla siyasal güç sağlamaları esasına göre yapılandırılacaktır. "Gramsciyen" bir anlayışa dayanan bu önerme, hegemonyayı uluslararası alanda ve özellikle dünya ekonomisinde ortaya çıkan eylemleri denetleyen ve kendi maddi çıkarları yönünde yönlendiren bir tarihsel bloğa dayandırmaktadır . Bu anlayışa göre

ULUSLAR ARASI EKONOMİ VE SİYASET BİLİMLER AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ Cilt 5- Sayı: 12-

dünya düzeni ise, bu hegemonyanın kurallar ve kurumlar aracılığıyla uluslararası alana yansıtılması çabasıdır.(Özen,2004:187)

Sanayi devriminin erken döneminde, en ucuz ve en kaliteliyi üreten İngiltere serbest rekabet doktrininin yaratıcısı ve doğal olarak en büyük savunucusu olmuştur. Yine bu dönemde İngiltere hakimiyetinde oluşan dünya düzeni, ticaretin serbestleşmesini öncelikli bir ilke olarak kabul eden bir nitelik göstermiştir. Buna karşılık 19.yy'ın ikinci yarısında ABD ve Almanya'nın da İngiltere ile rekabet edebilecek bir sanayileşme düzeyine gelmeleriyle birlikte, İngiltere dünyanın ücra köşelerine doğru yayılan bir sömürgecilik ve bu sömürgelerdeki üretim ve ticaretini dışarıya karşı koruyan bir dış ticaret politikasına kaymaya başlamıştır. Sermaye birikimi olgusu, güçle ilişkilendirildiği ölçüde ulusal sınırların ötesine yayılma eğilimine girmiştir. Sermayenin yayılması, pazarın genişlemesi ve dünya sistemini kuran ve işleten hegemon devletin gücünün artması, gerçekte aynı olgunun değişik veçheleri olarak ortaya çıkmıştır. Söz konusu yayılma serbest ticaret, sömürgeler ya da uluslararası ekonomik ve siyasal rejimler aracılığıyla gerçekleştirilebilmiştir. ABD'nin kurduğu ekonomik düzen, İngiltere örneğine benzer bir şekilde serbest rekabet esasına dayalı olarak başlamıştır. 1950'ler ABD'nin kapitalist dünyada üretim alanında mutlak üstünlüğünün olduğu bir dönemdir. Komünist Blok'un varlığı ve "Sovyet Tehdidi", ABD'nin Batı Bloku içinde hakimiyetini kurması ve bundan faydalanması için uygun bir siyasal iklimin oluşmasına katkı sağlamıştır. ABD'nin söz konusu üstünlüğü 1960'ların sonlarında ciddi darbe almıştı. ABD, 1970'lerde derinleşerek devam eden bu kriz dönemini 1980'lerde uygulamaya koyduğu neoliberal politikalarla aşmaya çalışmıştır. Burada ABD'nin başarısını dayandırdığı zemin yine, ekonomik olmaktan çok siyasiydir. "Sovyet Tehdidi" varlığını sürdürmektedir. Avrupa ve Japonya'nın ABD'nin askeri üstünlüğüne dayanan savunma şemsiyesine ihtiyaçları vardır.(Ruggie,1982:404)

İkinci Dünya Savaşı sonrası düzenin temel taşlarını oluşturan ve bu dönemde yukarıda belirttiğimiz gibi yeni dünya düzeninde söz sahibi olmak isteyen ABD ekonomik güç sinyallerini işlev değiştiren IMF ve Dünya Bankası aracılığı ile tüm dünyaya empoze edilmeye başlanmıştır. II. Dünya Savaşından zarar gören ülkelerin yeniden iman, tek taraflı ithalat sınırlamalarına ve devalüasyonlara mani olunması, çok taraflı serbest ticaret imkanlarının geliştirilmesi, ekonomik işbirliğinin sağlanması prensipleri üzerinde anlaşarak uluslararası para sisteminin temelleri atıldı (Lenan, 1994:15-17).

1970'li yıllardan itibaren İMF, Dünya Bankası ve Uluslararası Ticari Bankalar finans piyasalarıyla sıkı işbirliğine girdi, İMF ülke ekonomilerini etki altına almak veya dizayn etmek için eskiye oranla daha uzun vadeli kredi vermeye başladı. Kredi verilmesindeki amaç talep yönetimi yanında arz yönetimi üzerinde durularak kredi verme politikalarını değiştirdi (Kazgan,1988:162). Global ekonomide 1970'li ve 1980'li yıllar enflasyon ve durgunluğun birlikte yaşandığı, çıktı ve fiyat düzeyinde dalgalanmaların olduğu, gelişmekte olan ülkelerde kısa dönemli talep yönetimi problemlerinin, artan şiddette ciddi kalkınma problemlerinin yaşandığı yıllar oldu. Bu yıllarda İMF, kaynak sağladığı ekonomilere empoze ettiği koşullarda, mikro ekonomik reformlarla birlikte makro ekonomik politika paketleri yürütmeleri için baskı uyguladı. Gelişmekte olan ülkeler artan oranlarda, kendi kontrolleri dışındaki dışsal şokların etkilerini gidermede zorlandı. 1980'li yıllar tahmin edilemeyen dış şoklar nedeni ile bütün gelişmekte olan ülkeler için kriz yılları oldu (Altuc, 2001:33).

ULUSLAR ARASI EKONOMİ VE SİYASET BİLİMLER AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ Cilt 5- Sayı: 12-

İMF ve Dünya Bankası kontrolünde borçlu ülkelerde büyüyen ödemeler dengesini düzeltmeye ve enflasyonu azaltmaya dayalı bir ekonomik politika izlendi, büyümenin enflasyonist eğilimlere yol açmasını önlemek için İMF gözetimindeki istikrar önlemleri de devam ettirildi. İMF ve Dünya Bankası seksenli yılların sonlarından itibaren yakın işbirliğine girişti ve kurulmasına çalışılan "yeni dünya düzeninde" belirleyici güç odaklarının girişimleri ve politikaları doğrultusunda tavır takınmaya başladı. Özellikle İMF, kapitalizmin düzenleyicisi rolünü belirgin olarak üstlendi, dış borç konusunda yeni düzenlemelere girişti. İMF, yeni dünya düzeni veya küreselleşmenin sağlanmasında ortaya çıkan sapmaları tedavide önemli roller üstlendi (Sönmez, 1998:453).

İMF 1980'li yılların başından itibaren kuruluş amacından hayli uzaklaştı. Artık işlevi beklenmedik arızı ödemeler dengesi tikanıklıklarını gidermek için kredi açmakla sınırlı değildi. Zaten fon kaynakları uluslararası ticaretle orantılı olarak artmamıştı. 1948'de kotalar ithalatın %16'sı seviyesinde iken, 1980'de %3'ün altına düşmüştü. İMF krizin ortaya çıkardığı olumsuzlukları sanayileşmiş ve az gelişmiş ülkeler arasında dağıtmak yerine yükün tamamını az gelişmiş ülkelere bindirmek için bir koz ele geçirmişti. Artık asıl işlevi, alacakların tahsilini güvence altına almaktır. Bir bakıma çok uluslu özel ticari bankaların icra memurluğu işlevini üstlendi, borçlu az gelişmiş ülkelerin ekonomi politikalarının belirlenmesinde anahtar duruma geldi. 1980-1984 aralığında 60'dan fazla ülke İMF'nin stand-by anlaşmasına uygun politikalar benimsemek durumunda kaldı. Bu açıdan, İMF zor durumdaki ülkelere kolaylık sağlayan değil, kapısını her çalan ülkenin politikalarını detayına varıncaya kadar belirleyen bir kurum durumuna geldi.(Başkaya,1995:44-52)

İMF 1991'den bu yana kırktan fazla ülke ile anlaşma yaptı. 1990'lara kadar görüşlerini esas olarak gizlilik içinde gerçekleştiren İMF uluslararası kamuoyunda oluşan olumsuz imajını düzeltmek amacıyla 1990'lardan sonra bu çalışma biçimini değiştirdi. İMF, gizlilik yerine şeffaflık politikası benimsedi ve bu politikanın bir parçası olarak, ilgili ülkelerin niyet mektupları da İMF'nin önerileri de basına açık anlatılmaya başlandı (Asomedya,1994:12) İMF tarafından önerilen liberalleşme, yurtiçi piyasaları yabancı yahrımcılara açma, yüksek faiz politikası, banka sistemi reformu, sıkı bütçe disiplini ve kamu harcamalarının kısılması, işgücü piyasalarına esneklik getirilmesi, kamu kesimi sübvansiyonlarının kaldırılması gibi politikaların uygulanmasıyla, ülkeler büyük bir durgunluk içerisine düştü, işsizlik hızla arılı, enflasyon yükseldi. Yaşanan ekonomik kriz ülke ekonomilerini çökertmekle kalmadı, politik istikrarsızlıkları da beraberinde getirdi (Demir,1999:77).

İMF kredi anlaşmalarına eklenen "kredi alma koşulları" aracılığıyla, borçlu olan ülkelerin makroekonomik politikalarını kendi çıkarları doğrultusunda yeniden belirlemeye zorlamaktadır. Görünüşte tarafsız ve bilimsel gibi görünen İMF'nin makroekonomik politika araçları, sözde şiddet kullanmadan uygulanan yeni sömürgecilik araçları olup, milyonlarca insanın yaşamını etkileyen bir yoksulluk getirmektedir. Chossudovsky'e göre, İMF bu açıdan, "yoksulluğun yok edilmesine değil, yoksulların yok edilmesine katkıda bulunmaktadır. Venezuela Devlet Başkanı Carlos Andres Perez ise, İMF'yi "kurşunlarla değil, kıtlıklarla öldüren bir diktatörlük", olarak nitelemektedir (Chossuovosky, 1999:157). İMF'nin dara düşen her ülkeden ilk istediği hemen bir devalüasyon yapılmasıdır. Bu suretle ihracat artacak, ithalat azalacaktır. İMF tedavi altına aldığı hastalarına, yabancı sermayeye açılmalarını dış yatırımcıların teşvik etmelerini önermektedir. İMF, az gelişmiş ülkelerin derdine deva bulmaları peşinde 120 • Ankara Üniversitesi SBF Dergisi. 57-4 değildir. Borçlu ülkeler kriz içine itilmekte ve uluslararası eşitsizlik daha da artmaktadır (Harison, 1990:231-234).

ULUSLAR ARASI EKONOMİ VE SİYASET BİLİMLER AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ Cilt 5- Sayı: 12-

ABD eski Dışişleri Bakanlarından Henry Kissinger, "İMF'nin gelişmekte olan ülkelere uymaya zorladığı politikaların, hastalıktan daha kötü sonuçlar doğurduğunu ve bu ülkelerde politik ve sosyal istikrarsızlık yarattığını" söylemektedir. İMF'nin önerilerini acı bir ilaca benzeten ABD Maliye Bakanı Donald Regan, "bu ilacın tadını sevmeyebilirsiniz, ancak iyi olmanız için içmelisiniz, iyileşmenize yardımcı olacaktır" şeklindeki sözleri, işsizlerden, yaşam düzeyleri düşmüş işçi ve çiftçilerden ve işletmelerini kaybetmiş iş adamlarından oluşan kızgın kalabalıkları avutamamaktadır (Akgüç, 1991: 344-345).

İMF'nin gelişmekte olan ülkelerin ekonomileri üzerinde olumsuz etkileri oluşturma girişimlerinin odağında Yenidünya düzeninde güç oluşturma misyonundan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla İMF tamamen merkezi sistemin kontrolünde bulunması, İMF Başkanının ABD ya da Batı kökenli olması bunun en önemli kanıtıdır. Gelişmekte olan ve yoksul ülkeler bu merkezi sistemin dışında kalarak sayıca çoğunlukta olsalar bile C.Başkanımızın ifadesiyle Dünya 5'ten büyük olmasına rağmen şikayetlerini dile getirmekten öte bir varlık sahibi olamamaktadır.(Kazgan, 1995:32)

Günümüzde İMF'nin en büyük eksikliği güçlü ülkelerin kendi başlarına karar almaları ve bunun sonunda dünya ekonomisindeki dengenin bozulmasıdır. Dengenin bozulması sonucunda en büyük zarar gelişmekte olan ülkelere gelmektedir. İMF'nin çözmesi gereken sorunu gelişmekte olan ülkeler karşısında güçlü görülmesi, politikalarını dikte ettirmesi, buna karşılık sanayileşmiş büyük ülkeler karşısında güçsüz kalması, politikalarını uygulatamamasıdır. (İyibozkurt,1997: 422-423)

İMF reçetelerini uygulayan ülkeler büyük ekonomik krizler yaşarken, neden hala İMF'nin talimatlarına uymakta ve ekonomik gelişmelerini bu yönde planlamaktadırlar? Bunun nedeni, dünyada artık ödenemeyecek hale gelmiş bir borç zincirinin oluşmasıdır. Kısacası gelişmekte olan ülkeler İMF'ye bağımlı hale gelmişlerdir. İMF'nin asıl işlevi de alacakların tahsilini güvence altına almak olmuştur.

3. Doğu-Batı Ekseninde Yeni Dünya Düzeni Böl, Parçala, Paylaş ve Yönet Rekabeti

ABD ve SSCB'nin Soğuk Savaş dönemi çekişmesi, batı dünyasının Ortadoğu sınırlarına kadar olan bölümünün şekillenmesinde ciddi öneme sahip bir dönem olarak adlandırılmalıdır. Bu dönem, aynı zamanda Ortadoğu ve Afrika coğrafyasının düzenlenmesi için alt yapının hazırlanması girişimlerinin de yaşandığı dönem olarak adlandırılabilir. Soğuk Savaş döneminin iki süper gücü olarak algılanan ABD ve SSCB, kendi aralarında karşılıklı savunmalar ve saldırılar sürecini yaşarken, dünya ticaretinin ve dahi nüfuz mücadelesinin yaşandığı coğrafya içerisinde kalan devletlerin politikalarındaki değişiklikler ve kamplaşmaların da şekillenmesi sağlanmış oldu. Aslında Sovyetler ve ABD arasında yaşanan Soğuk Savaş dönemi, batı kampının netleşmesini öngören bir strateji olarak hayata geçirilmişti. Çünkü Uzakdoğu coğrafyasının şekillendirilme projesinin devamı olarak görülmesi gereken batı coğrafyasının şekillendirilmesi, yaşadığımız Soğuk Savaş döneminde hayata geçirilmiş oldu da diyebiliriz. Böylelikle dünya genelinde global ekonomik ağını oluşturmak isteyen ve bu durumu, sistem haline getirmek isteyen sömürücü akıl, doğu ve batı arasında kalan coğrafyanın şekillenmesi projesini işleyen sürecin final kısmına ayırmış oldular. Günümüzde yaşadığımız sancılıların tamamını "Ortadoğu ve Afrika coğrafyalarının şekillenmesi hamleleri" olarak görmek gerekmektedir. "Neden Ortadoğu ve Afrika coğrafyalarının şekillendirme projesi, mücadelenin

final kısmına ayrıldı” diye sorulacak olursa yeni dünya düzeninin kendi eksenlerine göre yeniden yapılandırılma girişimleri olduğu açıkça görülmektedir.

Dünya ticaretinde lokomotif görevi gören yeraltı zenginliklerinin büyük bölümünün bahsi geçen coğrafyalarda bulunuyor olması, bu coğrafyaları rahatça sömürebilmek için zayıf ve yönlendirilebilir olarak kalması amaçlanmaktaydı dersek taşı gedğine koymuş oluruz. Bundan dolayı Devlet-i Âli'nin nüfuz alanlarının, aşama aşama daraltılarak ortadan kaldırılması hedeflenmiş ve başarılı olmuş oldu. Tarihten kesitler olarak bir dönemi özetlemiş olalım ve devam edelim. Trump dönemi ABD'den, Biden dönemi ABD'ye geçiş yaşanıyor olmasını nasıl değerlendirebiliriz?.. Başkan Trump, doğudan gelen etki gücünün Amerika kıtasına ulaşmak üzere olduğunu tespit ederek, kendi coğrafyasını güçlendirmek ve oluşacak çatlakları engellemek amacı ile global genişlemeyi tersine çevirerek, tabir yerindeyse “Safları sıkılaştırmayı” amaçlamakta idi. Bu duruş, devletçi bir bakış açısını yansıtmaktadır ve başkan Trump, görevini başarı ile tamamlamıştır... Amerika'daki başkanlık seçimlerinde yaşanan tüm çekişmelerin dünya kamuoyunu “ters köşe” yapan bir özelliğe sahip olduğunu söylemek gerekmektedir. Çünkü, Başkan Trump döneminde başlatılan kaleyi sağlamlaştırma stratejisini takip eden süreç, Başkan Biden ile bir ileri hamlesini başlatmıştır. Durup dururken Rusya lideri Putin, Başkan Biden'ın kurduğu cümle ile neden “katil” ilan edildi.? Anlaşılan o ki Başkan Biden, Başkan Putin'e pas attı ve Rusya, batı ekseninde zayıflatılan ilişkileri düzeltmek üzere oyuna dahil oldu. Mücadele ve yıpranan ilişkilerin tamir alanı Amerika kıtasından, kurulan bir cümle ile Ortadoğu'ya kaç ile göz arasında nasıl da taşındı değil mi!?. Aslında Trump da gelse, Biden da gelse fark etmiyor. Süreç, devlet politikasının işlenmesi gerektiği gibi işletilmektedir.

Ülkeler, oluşturdıkları kendi standartlarına eşit veya yakın seviyedeki ülkeler ile sosyal, kültürel ve ekonomik yakın ilişkilere sahip olabilirler. Bu değişmez kural, hangi ülkenin hangi ülke ile birlikte çalışmak zorunda olduğunu belirlemektedir.

Uluslararası örgütlerin ve ABD'nin her ülkenin kendine özgü koşullarını dikkate almayan, insancıl yönü bulunmayan, gelir dağılımı sorununu ağırlaştıran, üretim kaynaklarının geliştirilmesi, işsizliğin azaltılması, reel gelirin yükseltilmesi gibi amaçları dışlayan, soruna yalnız ne pahasına olursa olsun kısa dönemde dış ödemelerde denge sağlanması gibi hedefleri olmayan ve acı reçetelerini geliştirmekte olan ülke ekonomileri üzerinde ayakta kalmalarını dinamikleyici ve yıkıcı etkiler doğurmaktadır (Hanke/Hopkins:12)

4. Pandemi Sonrası Dünyanın Düzeni

Pandemi sürecinde Çin'in, diğer tarafında ABD merkezli Batı'nın yer alacağı yeni Soğuk Savaş döneminin ana mücadele alanı savunma ve istihbarat yerine, ekonomi ve teknolojik üstünlük olacaktır.

Yaptırımlara maruz kalan ülkelerin ve BM'nin ilgili kuruluşlarının bütün çağrılarına rağmen ABD ve diğer Batılı ülkelerin yaptırımları uygulamakta ısrar etmesi, korona öncesinde olduğu gibi, korona döneminde ve sonrasında da dünya politikasında esas olanın güç ve çıkar olduğunu gösteriyor.(M.Barlas 31/03/2021)

Emperyalizmin insafsızlığı üzerine yapılan anlatımlar galiba gerçek oluyor. Koronavirüs salgınının etkilediği dünya düzeninde yoksulların daha da yoksul olmaları, hatta yok olmaları yönündeki gelişmeler çok konuşulmaya başlandı. Bunlara göre gelişmiş dünyanın özellikle

hammadde ihtiyaçları Afrika'dan karşılanırken, bu kıtanın insanları açlığa ve sonunda yokluğa mahkûm edilmeleri ile karşı karşıya kalmaları mümkün görünmektedir.

Bu yüzden ülkemizin bu krizi her açıdan en az zararla atlattırması için herkesin üzerine düşeni yapması gerekiyor. Türkiye COVID-19 sonrası ekonomi ve teknoloji alanında gelişmeler olumlu olduğu sürece kesinlikle dünyanın en önemli ve kilit aktörlerinden olmaya namzet bir ülkedir

Korona sonrasında daha büyük meydan okumalar ve tehditlerle karşı karşıya kalacağız. Washington, Rus yapımı S-400 hava savunma sistemlerinin alınmasının ardından Türkiye-ABD ilişkilerinin uzun bir süredir gündeminde yer alan CAATSA (ABD'nin Hasımlarıyla Yaptırımlar Yoluyla Mücadele Etme Yasası) yaptırımlarını uygulama kararı aldı. (Deutsche Welle,2021)Türkçe Türkiye'ye uygulanan CAATSA yaptırımları, temel olarak Cumhurbaşkanlığı Savunma Sanayi Başkanlığı'nı hedef aldı. Buna göre, Savunma Sanayi Başkanlığı bundan böyle ABD'den ihracat lisansı alamayacak. Türkiye'nin 'Soğuk Savaş' gibi çift kutuplu bir dönemde bile dış politikada özerklik kullanabilen bir ülke olduğu ancak pandemi sonrası bu özerkliğin "iyi kullanılacağı" ekonomi ve sağlık alanındaki istikrarlı yapı ile daha kuvvetleneceği ortaya çıkmaktadır.

Bir yılı aşkın süredir en fazla merak edilen konu, "Salgın sonrasında dünyanın yeni düzeni nasıl olacak" şeklinde değil mi? Zenginlerin daha zengin olduğu yoksulların ise dibe vurdukları yolundaki haberlerde, bu yeni düzenin ip uçları da araştırılıyor. Özellikle Bill Gates adının ön planda olduğu bu süper zenginlerin, yeni dünya düzenini kendi çıkarlarına uygun biçimde şekillendirmek için çalıştıkları da, ekonomi alanında gücü elinde olduğu için söylenenler arasında yer almaktadır. Bu yeni dünya düzeninin bizi doğrudan etkileyecek olan yanı, bağımsızlığımızın ve egemenliğimizin yeni tehditlerle karşılaşma riskiyle karşılaşmayacağıdır. Bu konuda en önemli sorular, FETÖ ve PKK/PYD'nin daha ne kadar Amerika tarafından destekleneceklerine ilişkindir. Dünyayı karıştırabildikleri ölçüde kendilerini başarılı olarak gören Amerikan politikacıları, müttefik ya da düşman ayrımı gözetmeksizin diğer ülkelerin iç işlerine müdahale etmek alışkanlıklarını yeni dünya düzeninde de terk etmek niyetinde olmadıklarını şimdiden belli etmektedirler.(Acar,2016:230)

Türkiye gibi yükselme ile çöküş senaryoları arasında sıkışıp kalmış bir aktörün ekonomik, siyasi ve sosyal potansiyelini yapıcı ve parlak bir güç olma yönünde gerçekleştirilmesi de yeni küresel düzenin kurucu bir unsuru olmaktan geçiyor. Aksinin neden olacağı Türkiye senaryolarını düşünmek bile korkutucu olabilmektedir.

5.Yeni Dünya Düzeninde Türkiye'nin Ekseni

Son günlerde iki önemli konu gündeme damgasını vurmaktadır. Birincisi; Türkiye'nin uluslararası alanda ekseninin kayıp kaymadığı, ikincisi ise anayasa değişikliğine ilişkin tasarıdır Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde yapılan oylamada İran'a yaptırım öngören kararın aleyhinde oy kullanması, dış politika alanında atılan en kritik adımlardan biridir Belki de en kritik olanıdır. Türkiye'nin özel durumu nedeniyle yaptırım kararına "evet" oyu kullanmasını beklememeliydi. Bu gerçek bir beklenti olamazdı; Bu ABD ve Uluslararası örgütlerin (IMF,Dünya Bankası ve AB vb.)Türkiye'nin kendi uydusu olma umutlarını boşa çıkarmıştı.(Acar,2016:59) Bu süreçten sonra uluslararası örgütlerin Türkiye'ye yönelik yaptırımları, 15 Temmuz 2016 ülke yönetimini değiştirme kalkışmasına destek verilmesi sonucunda,Türkiye kendi yörünge eksenini oluşturma gerekliliği ortaya

ULUSLAR ARASI EKONOMİ VE SİYASET BİLİMLER AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ Cilt 5- Sayı: 12-

çıkmişti.(Acar,2018:199). Yeni Dünya düzeninde pasif politikalardan aktif politikaların oluşturulmasına ilişkin süreçte etken ülke konumuna gelmesi, tarihi misyonu üstlenme rolü doğal olarak verilmektedir.

Türkiye, öncelikle kendi bölgesiyle ve komşularıyla ilgili konularda Batı karşısında her zaman belli bir hareket serbestisine, tutum esnekliğine sahip olmak zorunda. Türkiye'nin kendi bölgesine bakışı ve burada taşıyacağı hassasiyetler ile Batı'nın perspektiflerinin her zaman örtüşmemesi kaçınılmaz bir durum. Türkiye'nin bölgesindeki sorunları Batı dünyasına aktarabilmesi, bu sorunların çözümünde belirleyici ve yapıcı bir rol oynayabilmesi ancak komşularıyla, çevre ülkeleriyle yakın ve sağlam ilişkilere sahip olmasıyla mümkün olmaktadır. (Dağı, 2000: 13). Türkiye'nin ulusal çıkarları her bakımdan bu ülkeyle yakın bir iş-birliğini zorunlu kılıyor. İran, Rusya'dan sonra Türkiye'nin ikinci büyük doğal gaz tedarikçisi. Aynı zamanda giderek büyüyen bir pazar oluşturmaktadır.

Türkiye'nin İran'la özel bir ilişkiye sahip olmasını Batı dünyası da ilişkileri de olumsuz sürece sokmamalıdır. Aslında Türkiye'nin İran'la kapılarını açık tutması, Batı açısından değerlendirilmesi gerekir.

Avrupa Birliği'ne tam üyelik hedefinde samimi olduğunu söyleyen Türkiye'nin Avrupa ile bütünleşmesi yıllardan beri bir çok sorunlara yol açmaktadır. Fransa ve Almanya gibi ülkelerin son dönemdeki olumsuz tutumları zaten açıkça belli olmaktadır. Avrupa'ya yaranmak için niye çekimse oyu kullanılsın, kendi ülkesinin varlığını, kimliğini ortaya koyabilmesi için hayır kararı gerekliydi. Bazı yazarlarımızın ifade ettiği gibi "hayır" kararı "Türkiye geleceğini olumsuz yönde mi etkileyecek sorusuna en güzel cevap Fransa ve Almanya'ya ağızla kuş tutulsa bile o ülkelerin eksenine girilmediği zaman asla bu ülkelere yaranılması mümkün değildir. Bugünkü karşılıklı bağımlılık aslında sadece bir ağ ama birden çok örümceği olan bir ağ görünümündedir.(Khanna, 2011: 23).

Burada önemli bir kilometre taşı çizgisi belirlenmiştir. Her şeyden önce "hayır" oyu kullanarak Batı dünyasıyla olan ilişkilerinde, Batı dünyasının kendisine dönük oyalamaca politikalarına kalıcı bir iz bırakmış oldu Türki-ye. Türkiye'nin dış politikada eksenin kayıp kaymadığı ile ilgili yoğun tartışmaların sürdüğü bir dönemde bu konudaki soruları tırmandıracak, ama bu tartışmalarda ileri ki yıllarda ibreyi olumlu yöne kaydıracaktır. Bütün bu sakıncaları bertaraf etmek noktasında Türkiye açısından istikrarlı adımların en isabetli şekilde atılması önemli olmaktadır.

Türkiye'nin İsrail ile ilişkilerin tıkanmasının ardından BM Güvenlik Konseyi'nde İran için kullanılan "Hayır" oyuna kadar uzanan çizginin bir eksen kayması anlamına gelip gelmediği konusunda tartışmalar giderek yoğunlaşmaktadır. Bu konuda Başbakan açık bir biçimde, "Hayır biz eksen değiştirmedik, Ama ilkeli bir davranışta bulunduk" şeklindeki ifadelerine karşılık illa' ki "Biz Batı ittifakının üyesi ve sistemin bir parçasıyız" diye demeç vermesini istiyorlar. Ortada açık olan Güvenlik Konseyi'nde İran'a yaptırım konusunda "Hayır" oyu kullanılmasının "ilkeli duruş neticesi" olduğu defalarca ifade edilmektedir. Ama hala bazı yazarlarımız ise açık olarak biz Batı sisteminin bir parçasıyız diye son noktanın konulmasını arzu etmektedirler. Uzmanlar ise Batılı ülkelerin yanlışlarına ortak olunmaması için de."(Khanna, 2011: 24). eksen kayması tartışmasının "doğru olmadığını" ifade etmektedirler.

Bunlara göre Türkiye Batı sisteminin bir parçası ise niye AB ye almıyorlar ya da ayrıcalıklı üye olmasını istiyorlar. Artık Türkiye Uluslararası alanda stratejik adımları ve politikaları kendi

ULUSLAR ARASI EKONOMİ VE SİYASET BİLİMLER AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ Cilt 5- Sayı: 12-

jeopolitik yapısına göre oluşturabilmesini zamanı geçip gitmektedir. Türkiye uluslararası alanda yeni ittifakları güçlendirirken, yeni dostluklar kurarken uluslararası alanda söz sahibi olma ekinliğini ortaya koymaktadır. Dostluk ayrı ticaret ayrı atasözünün dostluk ayrı konjüktür ayrı olarak vurgulanması gerekir.

Ülkemizde istikrarın oluşumunda siyasi, ekonomik ve sosyal yapı önem taşımaktadır. Bu üçlü yapıyı önceki yazılarımızda ifade etmiştik Ekonomik ve Sosyal yapıda önemli gelişmeler sağlanmıştı. Siyasi yapıda da istikrarlı gidişat vardı. Ama bazıları hükümete yani siyasi yapıya çelme atmaya kalkınca bir de bunların üzerine yanlı spekülasyonlar yapılmaya ekonomik göstergelerdeki trendlerde bazı olumsuzluklar görülmeye başladı. Bu üçlü yapının birbirini etkilemesi kaçınılmazdır ve bu etkileşim sonucu bazı alanlarda tetiklemeler oluşturulmaya çalışıldı. Ama benim görüşüm bu sınırlı kaldı. Bölgede ülkemizin ekonomik siyasi ve sosyal yapı açısından gelişmesini istemeyen uluslararası ve ulusal bir takım lobiler mevcuttur. Ve bunlar her zaman var olacaklardır. Asıl önemlisi bu çevrelere fırsatların verilmemesidir.

2021 yılının ilk çeyreğinde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre Türkiye ekonomisi 2021'in ilk çeyreğinde yüzde 7 büyüdü. Büyüme verisi böylece beklentilerin üzerinde geldi. Reuters haber ajansının yaptığı ankete göre ekonomistler ekonominin yüzde 6,7 büyümesini bekliyordu.

Türkiye'nin ilk olarak 1961'de borç aldığı, 19 stand-by anlaşması yaptığı ve toplamda 56.5 milyar dolarlık borç ilişkisi kurduğu IMF ile yeni stand-by anlaşması yapmama kararı alındı. Türkiye'de Mevcut Hükümet zamanında Mayıs 2008'de biten IMF anlaşmasını uzatmadı. Bu anlaşmanın uzatılmasını IMF dahil Türkiye'de kriz lobisi olarak tanımlayabileceğimiz işadamları ısrarla istediler. IMF Başkan Yardımcısı John Lipsky'nin, toplantılarda Türk yetkililere, "size çok para vereceğiz, anlaşmayı imzalayın" demesine rağmen Hükümet IMF anlaşmasına imza atmadı.(Acar,2018:185)

Bu dönemde Asya ve Avrupa kıtalarını deniz altından birbirine bağlayan, 150 yıllık rüya Marmaray hizmete açıldı. Türkiye'nin ilk kez hızlı trenle tanıştığı bu dönemde Ankara-Eskişehir, Ankara- Konya, Eskişehir-Konya Yüksek Hızlı Tren (YHT) hatlarının ardından, geçen ay İstanbul-Ankara hattı da hizmete girdi. Türkiye böylece, bir hayalini daha gerçekleştirdi. Ankara, İstanbul ve İzmir'i birbirine bağlayacak otoyol projelerinin yapımına da başlandı. Erdoğan'ın Başbakanlığı döneminde İstanbul Boğazı'na yapılacak 3'üncü Köprü ile dünyanın en büyük havalimanlarından biri olacak İstanbul 3'üncü Havalimanı'nın temelleri de atıldı. Boğaz'ın altından araçların geçişine imkân verecek Avrasya Tüneli'nin yapımına başlandı. (Acar,2018:198)

Bilim adamları tarafından da ABD ve AB'nin kredi derecelendirme kuruluşlarının etki alanlarını sınırlayan düzenlemeleri hayata geçirdiğini belirtilerek: Kredi derecelendirme kuruluşlarından hak ettiği notu bir türlü alamayan Türkiye göstergelere bakıldığında İspanya ile aynı notu paylaşması gerekirken inanılması güç ama ismini dahi belki ilk defa duyacağımız Barbados ve Namibya gibi ülkelerin de yer aldığı Kostarika, Kolombiya, Endonezya, Romanya, Tunus ve Uruguay ile aynı notu paylaşılması, uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarının yeni dünya düzenindeki etkilerinin yansımalarıdır.

Sonuç ve Değerlendirme

ULUSLAR ARASI EKONOMİ VE SİYASET BİLİMLER AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ Cilt 5- Sayı: 12-

Yeni Dünya düzenini belirleyecek ekonomik güçten sonra ikinci önemli unsur ise nüfus yapısı önemli olacak. 2030 itibarıyla 8.5 milyara ulaşması beklenen nüfusun ortalama yaşı 33 olarak hesaplanıyor. Bu genç nüfusun yaklaşık beşte birini Z Jenerasyonu şeklinde nitelenen, toplumsallaşmadan ziyade bireyselliği benimseyen, kurallardan rahatsızlık duyan maceraperest bir kuşak olarak tanımlanan Milenyum Kuşağı oluşturacak.

Yeni Dünya düzeninde uluslararası örgütler ve kurumların etkilerinin artarak devam edecektir. Avrupa Birliği ülkemizi çevreleyen koşullardan önemli bir tanesi de Avrupa Birliği'dir. Yeni dünyada Avrupa Birliği'nin eskisinden daha zayıf olacağı şimdiden belli olamaya başladı. İngiltere'nin terk ettiği ve eski Doğu Bloku ülkelerinin giderek daha az sevgi duydukları Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi üyelik konusunda oyalamasını pek anlamı kalmamıştır.

Salgının derinden vurduğu Avrupalılar, Türkiye'ye kıyasla bu dönemi çok derinden zararlarla karşı karşıya kalmışlardır. Yeni dünya düzeninde İstikrarın korunması için Önümüzdeki dönemde Türkiye'nin gerek Rusya ile gerekse Türk Dünyası gibi kardeş ülkelerle ilişkileri herhalde daha da derinleşecektir. Türkiye'nin ekonomisi güçlendikçe ve kriz kaynakları etkisizleştikçe, daha bağımsız ve kendine daha fazla yeterli bir ülkede durumuna gelmesi kaçınılmaz olacaktır. Bütün mesele bu yeni dönemde de ekonomi alanda olduğu gibi siyasi istikrarımızı koruyabilmemize bağlı olacaktır. Bu güçlü yapı sağlam olduğu sürece yeni Dünya düzeni ekseninde belirleyici olma özelliğimizin artarak devam edecektir.

KAYNAKLAR

Yaşar, Hüseyin (2015) Samiha Ayverdi'de Doğu-Batı Medeniyeti Meselesi Siirt Ün, sosyal Bilimler Ens Derg.Sayı:3

Cox, Robert (1987) Production, Power, and the World Order: Social Forces in the Making of History, New York,

Cox, Robert 1(1981) "Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory", Millennium: Journal of International Studies, vol.10, No:2

Özen, Çınar (2004) Dünya Düzeni Ve . Gelişmekte Olan Ülkeler, Akademia,

Ruggie, J.G., "International Regimes, Transactions, and Change: Embedded Liberalism in the Postwar Economic Order", International Organization, Vol:36, No:2, 1982.

Demir, Gülten (1999), Asya Krizi ve IW İstanbul: Der Yayınları

Başkaya, Fikret (1995), Sömürgecilik, Emperyalizm, Küreselleşme (Ankara: öteki Yayınevi).

Sönmez, Sinan (1998), Dünya Ekonomisinde Dönüşüm Sömürgecilikten Küreselleşmeye (Ankara: Imge Kitabevi,

Chossodovsky, Michel (1999), Yoksulluğun Küreselleşmesi /MF ve Dünya Bankası Reformlarının /çyüzü (İstanbul: Çıvı Yazıları, 1. Baskı) (Çev: Neşenur Domanlıç).

Harlson, Paul (1990), Oçüncü Dünyanın Batılılaştırılması (İstanbul: Pınar Yayınları) (Çev: Cevdet Cerlt)

Kazgan, GÖlten (1995), Yeni Ekonomik Düzendeki Türkiye'nin Yeri (İstanbul: Altın Kitaplar, 2. Basım)

Iybozkurt, Erol (1997), 'IMF'nin Sorunu,' Güncel Ekonomik Sorunlarımız, Küreselleşme ve Ekonomimiz (Bursa: Ezgi Kitabevi)

Akgüç, Öztln (1991), 'IMF Reçetelerine Tepkiler Yoğunlaşırken,' Ekonomide Gerçeği Arayış (İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1. Baskı)

ULUSLAR ARASI EKONOMİ VE SİYASET BİLİMLER AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ Cilt 5- Sayı: 12-

Nazım Öztürk • IMFnin Değişen RoIO ve Gelişmekte Olan ülke Ekonomilerine Etkileri

Ertuna,Özer (2019) Yeni Dünya Düzeni: Küreselleşme <https://dergipark.org.tr>

Çelikkaya,M.,Jeo-Strateji,11 Kasım

Özdemir,Haluk,Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme Ankara Üniversitesi SBF Dergisi

Nye, Joseph (1990), “Soft Power,” Foreign Policy, no. 80: 153-171.

Holsti, K. J. (1964), “The Concept of Power in the Study of International Relations,” Background, 7/4: 179-194.

Pape, Robert A., “Why Economic Sanctions Do Not Work,” International Security, Vol. 22, No.2 (Autumn 1997), pp.90-136.

Gottemoeller, Rose, “The Evolution of Sanctions in Practice and Theory”,

Survival: Global Politics and Strategy, Vol. 49, Issue 4, pp. 99-110.

Çokişler, Elvan, “Uluslararası Hukukta İkincil Yapıtların Açısından Amerika’nın Hasımlarıyla Mücadele Yasası”, Uluslararası İlişkiler, Cilt 18, Sayı 69, 2021, s. 71-86, DOI: 10.33458/uidergisi.12013

Işık,Mithat ABD’nin Türkiye’ye Uyguladığı Ambargolar SDE Dergisi,201806.09.2018

Aslanoğlu, Rana A. (1998). Kent, Kimlik ve Küreselleşme (1. Baskı). Bursa: Asa Kitabevi Yayınları

Rosenau, James N. (2014). Yeni Bir Küresel Düzendeki Yönetişim (Çeviren: Ali Rıza Güngen). (Derleyenler: David Held, Anthony McGrew). Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması. (2. Baskı). Ankara: Phoenix Yayınları, 269-281.

Hardt, Michael ve Negri, Antonio. (2014). İmparatorluk Olarak Küreselleşme (Çeviren: Cemil Poyraz). (Derleyenler: David Held, Anthony McGrew). Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması. (2. Baskı). Ankara: Phoenix Yayınları, 144-147.

Zakaria, Fareed. (2013). Post Amerikan Dünya (1. Baskı). (Çevirenler: Meral Öztoprak Sağır, Eren Sağır). İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Bauman, Zygmunt. (1999). Küreselleşme Toplumsal Sonuçları (1. Baskı). (Çeviren: Abdullah Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Steger, Manfred B. (2013). Küreselleşme (2. Baskı). (Çeviren: Abdullah Ersoy). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları

Kennedy, Paul. (1999). Yirmi Birinci Yüzyıla Hazırlanırken (3. Baskı). (Çeviren: Fikret Üçcan). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Aydınlı, H. İbrahim (2004), “Sosyo-Ekonomik Dönüşüm Süreci (Post-Frodizm) ve Sanayi Ötesi Yaklaşımlar”, Kamu-İş, Cilt: 7, S: 4, ss.1–20.

Sevgi,Cezmi, Jeopolitik ve jeostratejinin tarihsel gelişimi,– DergiPark <https://dergipark.org.tr>

Kurtkan Amiran, 1985,Türkiye’de Nüfus Problemleri ve Planlaması, Sosyoloji Konferansları,İst,

Drucker, Peter F. (1993). Kapitalist Ötesi Toplum (Çeviren: Belkıs Çorakçı). İstanbul: İnkılap Kitabevi Yayınları.

Duyar,M. 19 Ekim 2010 T24 İnternet (Erişim.12.5.2021)

Kanat, Kılıç Buğra SAYI:Lacivert Derg.13 / Mayıs 2015.